

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Politikatudományi Intézet

Legitimáció, innováció és stabilizáció

elméleti meghatározások és intézményi megoldások a
versengő autokráciákban.

Konzulensek:

Dr. Navracsics Tibor

Benedek István

Szerző:

Dénes Kornél Máté

Budapest, 2023

*„Jelen kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-2 kódszámú
Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és
Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.”*

Absztrakt

Ma bátran állítható, hogy a szürkezónában elhelyezkedő különböző rezsimtípusok kutatása reneszánszát éli a politikatudományban. Mindezek ellenére, ezen rezsimek legitimációjával már jóval szűkebb szakirodalmi bázis foglalkozik. Az olyan kérdések megválaszolására, minthogy: „*miképpen definiálhatjuk a legitimitást a versengő autokráciákban?*” vagy „*milyen hatások befolyásolják a legjobban ezen rezsimtípusok túlélését és stabilitását?*” sokkal kisebb hangsúly kerül a tudományos diskurzusban. Jelen tanulmány ennek a hazai szakirodalmi űrnek a betöltését tűzte ki célul. Mindezen ambíción túlmenően, új lendületet kívánok adni a szürke zóna rezsimeit tárgyaló hazai tudományos diskurzusnak is.

A tanulmány mindezt egy hármas logikai tagozódás segítségével éri el. A kutatás első fele a legitimáció fogalmi keretrendszerét mutatja be általánosságban majd pedig kifejezetten a versengő autokráciákban. A munka második felében, a versengő autokráciák legitimációját befolyásoló tényezőket tekintem át különösképpen az intézményrendszerre. Legvégül pedig, a kutatás diskurzust ébresztő szándékainak eleget téve megállapításokat teszek és lehetséges újabb kutatási irányokat vázlok fel.

versengő autokráciák; legitimáció; rezsimek stabilitása; intézményrendszer

Tartalomjegyzék

ABSZTRAKT	- 2 -
ÁBRAJEGYZÉK.....	- 3 -
BEVEZETÉS.....	- 4 -
A LEGITIMÁCIÓ ÁLTALÁNOS FOGALMI MEGKÖZELÍTÉSEI.....	- 5 -
A TANULMÁNYBAN HASZNÁLT SZÜRKE ZÓNÁS REZSIMTÍPUS FOGALMI KERETEI:.....	- 8 -
A LEGITIMÁCIÓ TÖRTÉNETI KONCEPTUALIZÁLÁSA A VERSENGŐ AUTOKRÁCIÁKBAN:	- 13 -
AZ INTÉZMÉNYRENDSZER KIEMELT SZEREPE A VERSENGŐ AUTOKRÁCIÁK LEGITIMITÁSÁBAN ÉS STABILITÁSÁBAN:	- 18 -
KONKLÚZIÓK, KITEKINTÉS:	- 22 -
ELISMERÉS ÉS KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	- 23 -
IRODALOMJEGYZÉK:.....	- 24 -

Ábrajegyzék

1.ÁBRA	HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.
2.ÁBRA	HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.
3.ÁBRA	HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.
1.TÁBLÁZAT.....	HIBA! A KÖNYVJELZŐ NEM LÉTEZIK.

Bevezetés

A legitimáció kérdése már régóta központi eleme a rezsimekkel foglalkozó politikatudományi irodalomnak. A demokráciák és az autokráciák legitimációjának vizsgálatára már számtalan kiemelkedő munka jött létre az elmúlt évszázadban (például: Weber (1922); Easton (1965); Luhmann (1987); Habermas (1994); Lipset (1995) és Huntington (1996)). Munkájuk során elsősorban – de nem kizárólag – a demokratikus berendezkedésű rezsimek legitimációját vizsgálták. Azonban a 20. század totalitárius és autoriter rezsimeinek mélyebb megértésére való törekvés hamar megfogalmazta azt az igényt, hogy ne csak demokratikusan működő politikai rendszerek legitimációját vizsgálja meg a politikatudomány. Az autoriter és totalitárius rezsimek legitimációjának elméleti kereteinek megteremtésében meghatározó szerepe volt többek között Friedrich & Brzezinski (1965), Hannah Arendt (1973) és Juan J. Linz (1975) munkásságának. Bár a kilencvenes évek általános optimizmusa amely a demokratizálódás harmadik hullámával (Huntington, 1991) és a liberalizmus hegemonná válásával volt magyarázható, részlegesen ugyan de visszavetette a téma iránt való érdeklődést.

Azonban, a kétezres évek közepére világossá vált, hogy a rezsimtipológia dichotóm meghatározását (Gyulai & Stein-Zalai, 2016) elkezdte meghaladni a politikatudomány. Ez többek között annak volt köszönhető, hogy egyre nagyobb szakirodalmi konszenzus kezdett kialakulni arról, hogy létezik egy rezsimtipológiai „szürke zóna” (Carothers, 2002; Gyulai & Stein-Zalai, 2016; Mufti, 2018; Böcskei & Szabó, 2019) amely az autokráciák és a demokráciák között elhelyezkedő rezsimeket foglalja magába. Bár ezen rezsimtípusok meghatározására a szakirodalomban többféle kísérlet is született, mint például az „*illiberális demokrácia*” (Zakaria, 1997), „*versengő autokrácia*” (Levitsky & Way, 2010), „*fél-demokrácia*” (Diamond et al. 1987), „*hibás demokrácia*” (Merkel, 2004), vagy „*hibrid rezsim*” (Karl, 1995). Ez pedig újra aktuálissá tette a legitimáció kérdésének vizsgálatát. Nem csak az autokrációkban, hanem ezen újfajta rezsimtípusokban egyaránt. Ennek köszönhetően a kortárs rezsim típusokkal foglalkozó politikatudományi irodalom nagy hangsúlyt fektet a legitimáció megértésére és leírására a szürke zónás és autoriter rezsimekben egyaránt. Nemzetközi szinten több neves szerző is körbejárta az autokráciák legitimitásának kérdéskörét, fontos megemlíteni például Gandhi & Przeworski (2006, 2007), Levi et al. (2009), Kailitz (2013), Dukalskis & Gerschewski (2017) Gerschewski (2018) és Morgenbesser (2020) munkásságát. Érdekes módon, azonban a szürkezónában elhelyezkedő rezsimek legitimációjának kérdésével – a szürke zónás rezsimek kutatásának népszerűsége ellenére – már lényegesebb szűkebb

szakirodalom foglalkozik, ezek közül két tanulmányt érdemes kiemelni: Mazepus et al., (2016) és Morgenbesser (2017).

A hazai politikatudományi irodalomra hasonlóan elmondható, hogy míg a legitimáció témakörével több könyv is foglalkozik (Bayer, 1997; Boda, 2013). A szürke zónás rezsimek esetében elsősorban cikkek és tanulmányok (Boda, 2011; Gyulai & Stein-Zalai, 2016; Unger, 2018; Filippov, 2018) valamint egy fontos tanulmánykötet (Böcskei & Szabó, 2019) lelhetőek fel. A magyar politikai rendszer sajátosságaiból adódóan természetesen fontos még kiemelni, az Orbán-rendszer rezsimtípusának alternatív megközelítést hirdető politikatudományi műveket (Magyar, 2013; Körösényi et al., 2020; Körösényi et al., 2022), amelyek szintén meghatározó elemeit képezik a hazai politikatudományi diskurzusnak. Azonban a szürke zónás rezsimek legitimációja nem csak nemzetközi szinten, de itthon is messzemenően alulkutatott téma. Magyarországon a területhez kapcsolódóan eddig egyetlen – de annál fontosabb – tanulmány köthető Bartha Attila és Kopasz Mariann (2019) szerzőpáros nevéhez. Miközben maga a téma aktualitása és fontossága vitathatatlan.

Ebből adódóan jelen tanulmány azt a célt tűzte ki maga előtt, hogy a bemutassa a legitimáció működését a versengő autokráciákban. Továbbá, bővítse a hazai szakirodalom, szürke zónás rezsimek legitimációjával foglalkozó tanulmányok igen szűkös kínálatát. Mindezt úgy, hogy a kutatás első felében a nemzetközi és a hazai szakirodalom segítségével átfogó képet adok a legitimáció általános és a szürkezónákban alkalmazott koncepciójáról. Ezek után az autoriter rezsimek legitimációs mechanizmusainak történeti fejlődésének bemutatásán keresztül, felvázolom a szóban forgó rezsimtípusok legitimációját befolyásoló tényezőket. Legvégül pedig a következtetések és tanulságok levonása után újabb lehetséges kutatási irányokat vázlok fel.

A legitimáció általános fogalmi megközelítései

A legitimációval foglalkozó szakirodalomban széleskörű konszenzus uralkodik abban a kérdésben, hogy „*a legitimáció egy többdimenziós fogalom*” (Mazepus, 2017, p. 1.). Ez a tulajdonsága pedig nyilvánvalóan megnehezíti a fogalom tanulmányozását. Ezért érdemesnek tartom először megvizsgálni a fogalom etimológiai jelentését. A legitimitás (*legiintimus*) szó szerint „*a törvényekkel összhangban*” jelentést hordozza magában (Würtenberger, 1982; idézve: Gerschewski, 2018, pp. 654.). Önmagában a legitimáció, a „*legitim*” szótöről eredeztethető, amely erős pozitív konnotációval rendelkezik. Hiszen a legitim kifejezést legszorosabban, a *jóravalósággal*, az *igazságossággal* és az *elfogadottsággal* lehet

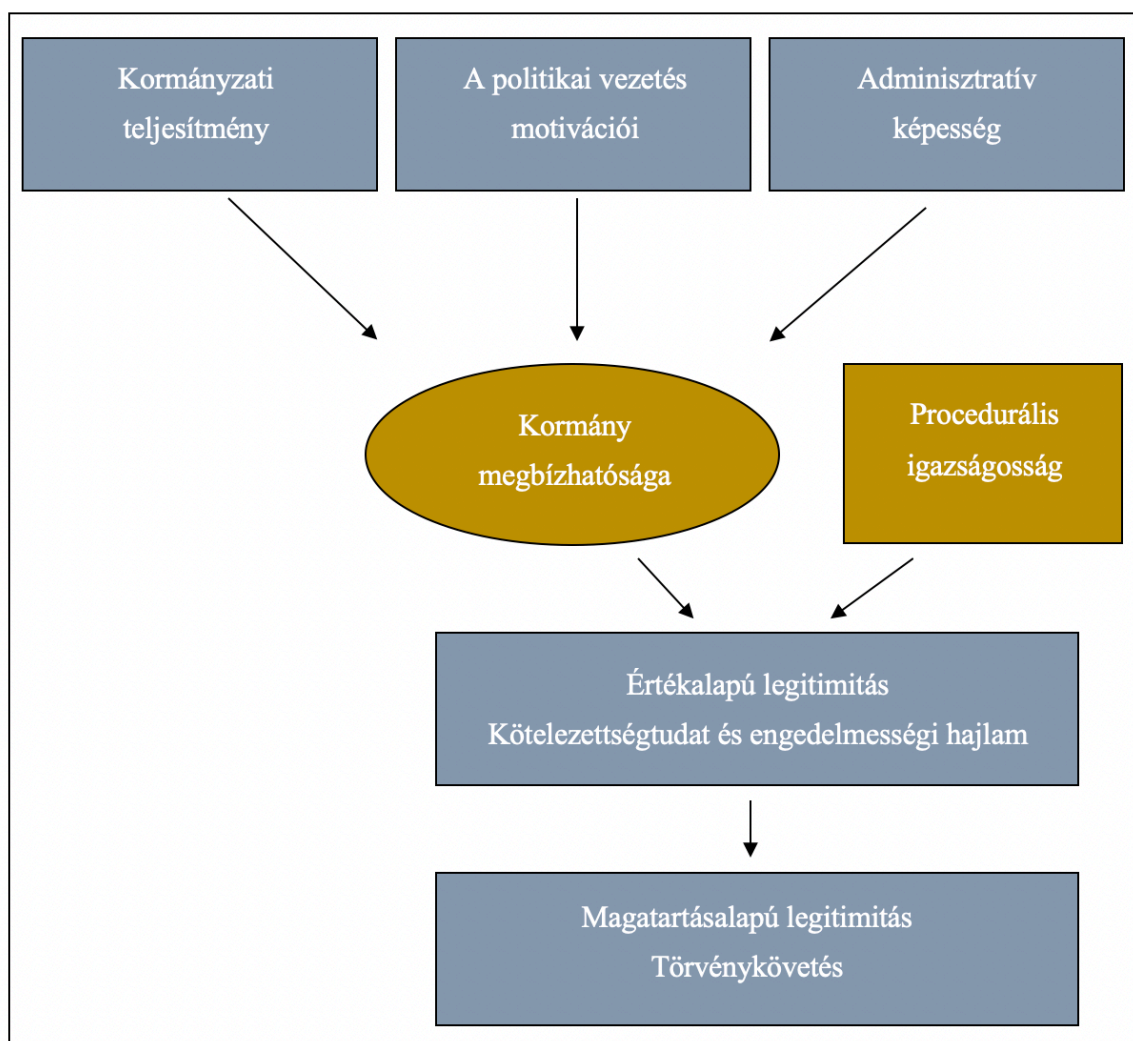
összekapcsolni (Gerschewski, 2018 p. 654.). Ezzel összhangban – bár igen normatívan – Würtenberger (1982) azt a megállapítást teszi, hogy „*a legitimitás politikai uralom olyan formájára utal, amelyet a despotizmus és a zsarnokság hiányában a jogállamiság jellemez*” (Würtenberger, 1982, pp. 680–81; idézve: Dukalskis & Gerschewski, 2017). Ebből az rajzolódik ki számunkra, hogy a legitimáció egy sokösszetevős fogalmi keretrendszer, amely szoros kapcsolatban áll az uralommal és annak mindenféle formájával.

Ezen logikán elindulva, fontos elővinnünk Max Weber (1968) munkásságát, aki szerint a legitimitás megkönnyíti az uralom gyakorlását, amely így a hatalom egy sajátos formájává válik. Ezzel pedig jól megfogja a legitimitás esszenciáját. Ezt a weberi gondolatfonalat erősítik tovább Levi és szerzőtársai (2009), akik hasonlóan összegzik a legitimitás lényegét. Szerintük a legitimitás egy olyan fogalom, amely azokat a meggyőződéseket hivatott megragadni, amelyek a készséges engedelmességet támogatják. Tehát, a legitimitás fogalma gyakorlatilag az állampolgárok által a hatalom és ezáltal az uralom irányába tanúsított magatartását írja le. Ezt tovább boncolva Levi és szerzőtársai (2009) arra a következtetésre jutnak, hogy a legitimitás egyik alapja a kötelességtudatból eredeztethető, amely önkéntes engedelmességet vált ki az emberekben a hatóságok és szabályok irányába, kizárólag azért, mert azokat az állampolgárok legitimnek tartják.

Viszont a legitimáció mélyére ásva, azt mondhatjuk, hogy a fogalom felépítése messzemenően nem annyira koherens, mint ahogy ez első látásra tűnhet egy beavatatlan szemnek. Levi és szerzőtársai (2009) azt a megállapítást teszik, hogy a legitimáció két fő dimenzióra bontható. Az *értékalapú* (value-based) és *viselkedésalapú* (behavioral) legitimációra (Levi et al., 2009, p. 356). Ebből pedig azt a következtetést tehetjük, hogy a legitimációt befolyásoló tényezők messzemenően nem mondhatóak egycsatornásnak. Ennek a többscatornás megközelítésnek a könnyebb megértésére hoztam létre az *1. ábrát* a következő oldalon. Fontos kiemelni, hogy az *1. ábrát* Levi és szerzőtársai (2009) készítették (Levi et al., 2009 p. 357) és jelen tanulmányba Boda Zsolt fordítása alapján (Boda, 2011, p. 268) vezettem át.

Részletesen szemügyre véve az *1. ábrát* azt láthatjuk, hogy a fogalmi keretrendszer amit Levi és szerzőtársai felállítottak igen normatívnak mondható. Ez egyébként általánosságban is megállapítható a legitimációt kutató irodalom jó részéről (például: Easton, 1965; Beetham, 1991; Levi et al., 2009; Boda, 2012, 2013). Mindezek ellenére, az *1. ábra* jól bemutatja, hogy milyen módon épül fel a legitimitás idealisztikus helyzetben. Ez azért fontos, hogy a későbbiekben megtudjuk érteni az autokráciák és a szürke zónás rezsimek legitimációjára milyen hatással van ez a normatív állapotra való törekvés.

Tartalmileg a modell, az értékalapú legitimitásnak két előfeltételt határoz meg: a *kormányzat megbízhatóságot* és a *procedurális igazságosságot*. A kormányzat megbízhatóságát pedig további három összetevőre osztja: a *politikai vezetés motivációjára*, az *adminisztratív képességekre* és a *kormányzati teljesítményre* (Levi et al., 2009, p. 357.). Természetesen az itt felsorolt előfeltételek és minőségjelzők jól bemutatják a modell értékközpontúságát. Ennek ellenére mégis közelebb visz a legitimitás magjához, mivel így megfigyelhetjük, hogy a legitimáció önmagában mennyire egy kívánatos értékként jelenik meg. Ezt jól szemlélteti Sartori állítása, aki szerint „*a demokrácia mint legitimitásv*” is értelmezhető (Sartori, 1999, pp. 28-30.). Ebből pedig azt a konzekvenciát vonhatjuk le, hogy ha az állampolgárok legitimnek érzékelik az őket körülvevő politikai hatalmat, akkor a legitimáció gyakorlatilag ösztönzők és szankciók nélkül lehetővé teszi a hatóságok számára az állampolgári viselkedés alakítását.

1.ábra: Levi és szerzőtársai által a legitimitásra kidolgozott koncepuális modell. Forrás: Levi et al., 2009, pp. 357

Az imént leírt gondolat és az 1. ábrán látható modell ideális értékközpontúsága mindazonáltal azt a jelentést hordozhatja magában, hogy a klasszikus Weberiánus uralmi formákból¹ valójában csak a racionális-legális alapokon nyugvó uralmat tarthatnánk az egyetlen olyan uralmi formának, amely hosszútávon is képes fenntartani a legitimitását.

Erre a logikai összefüggésre mutat rá Luhmann (1987) is aki a legalitás és a legitimitás közötti rendkívül szoros kapcsolatot a következő képpen összegezi: „...a politikai rendszer saját legitimitását a normákba foglalt legális eljárások keretében önmaga állítja elő.” (Luhmann (1987) idézve: Bayer, 1997, p. 121.). Mindezek ellenére azonban azt a megfigyelést tehetjük, hogy a nem demokratikusan működő rezsimek is képesek fennmaradni. Állampolgáraikat megtudják győzni arról, hogy együttműködjenek a hatalommal és olyan normákat kövessenek, amiknek legalitása megkérdőjelezhető normatív szemszögből. Ebből adódóan, pedig megfogalmazódik azaz igény minden típusú rezsimnél – legyen az autokratikus, demokratikus vagy a kettő közötti –, hogy igazolnia kell uralmát. Mindez ahhoz szükséges, hogy képes legyen hosszútávon fennmaradni (Kailitz & Stockemer, 2015). Egy rezsim fennmaradása azonban már a legitimitáson merően túlmutató kérdéskör. Ennek megértéséhez kell feljebb lépünk egy absztrakciós szintet és megvizsgálunk a *rezsim stabilitás* koncepcióját, a nem demokratikusan működő politikai rendszerekben.

Azonban, mielőtt rátérnék a stabilitás tárgyalására, teszek egy rövid kitérőt és letisztázom jelen tanulmány keretei között melyik szürke zónás rezsim meghatározást fogom használni. Ezután fogom csak mélyebben bemutatni, hogy a szürke zónában elhelyezkedő rezsimek az eddig bemutatott általánosabb legitimitási kereteket miképpen teremtik meg maguknak.

A tanulmányban használt szürke zónás rezsimtípus fogalmi keretei:

Az elmúlt két évtizedben a szürke zónás rezsimek számos összehasonlító politikatudományi tanulmány tárgyát képezték (pl.: Karl, 1995; Diamond, 2002; Merkel, 2004; Schedler, 2006; Gandhi & Lust-Okar, 2009; Levitsky & Way, 2002, 2010; Gilbert & Mohseni, 2011; Morgenbesser, 2017; Mufti, 2018). Bár jelen dolgozat nem tűzi ki célul a szürke zónás rezsim irodalom fogalmi vitájának eldöntését, mégis az elemzés teljessége és fogalmi koherenciája végett fontosnak tartom ennek az aspektusnak a tisztázását. Emiatt pedig a következőkben röviden, de a dolgozatban használt megfelelő szürke zónás rezsimkategóriának

¹ Karizmatikus, tradicionális és racionális/legális uralom (Lásd bővebben: Bihari, 2013, p. 225).

a kiválasztását fogom bemutatni. Kitérve az itthon népszerű, azonban jelen tanulmány kereteihez nem megfelelő rezsimek meghatározásokra is.

Első ránézésre a hazai és a nemzetközi médiában (lásd pl.; Filippov, 2018; Hont, 2022) és a közbeszédben is talán a legnépszerűbb elnevezése ezen rezsimeknek a „*hibrid rezsimek*” (Karl, 1995). Azonban a *hibrid rezsimek* kifejezés fogalmi rendszere rendkívül tág (Muftić, 2018), annak pontos lehatárolása nehézkes és sokszor a szakirodalomban sem következetes. Általánosítható jellege miatt pedig rengeteg altípusa született, amelyeket egyfajta gyűjtőfogalomként ölel át a hibrid rezsimek kifejezés (Gilbert & Mohseni, 2011). Ezen tulajdonságaiból adódóan pedig nem tartom megfelelőnek jelen tanulmányban való használatához.

A hibrid rezsimek kifejezéshez hasonlóan, legfőképpen a közbeszédben betöltött szerepe miatt, még egy szűrkezónában elhelyezkedő rezsimek fogalom örvend kiemelt népszerűségnek. Nevezetesen az „*illiberális demokrácia*” (Zakaria, 1997). Ezt a definíciót inkább tartom egy populáris, a hazai közbeszédben elterjedt fogalomnak mintsem egy komoly szakirodalmi háttérrel rendelkező, kidolgozott és ezáltal megalapozott politikatudományi definíciónak. Bár magát a fogalmat Zakaria 1997-es tanulmánya vezette be a nemzetközi politikatudományi diskurzusba, a valódi hazai – és nemzetközi – ismeretséget csak később, Orbán Viktor tusnádfürdői kijelentése² nyomán szerzett maga a kifejezés. Ezen érvekből adódóan – a hibrid rezsimekhez hasonlóan – nem tartom a fogalmat népszerűségén túl eléggé megalapozottnak és körülhatárolhatónak a tanulmányban való használatához.

Rátérve a kurrens a hazai rezsimekkel foglalkozó szakirodalom népszerű fogalmára, a „*plebiszciter vezérdemokráciára*” (Körösenyi et al., 2020). Először is, mindenképp fontosnak tartom kiemelni, hogy Körösenyi András, Gyulai Attila és Illés Gábor által kidolgozott definíció az utóbbi időkben fontos mérföldköve lett a hazai rezsimek tipológiával foglalkozó politikatudományi diskurzusnak. Ennek a szakmai vitának eredményeként a hazai tudományos szcéna többsége egyetért abban, hogy a fogalmi keretrendszer viszonylag pontos leírást képes adni a Magyarországon stabilizálódott nemzetközi szinten is egyedinek mondható politikai rendszerről.

Azonban, pont a definíció teljesen új paradigmátikus megközelítése, amely kívül helyezi a bejárodottabb rezsimekről alkotott lineáris skálázható megközelítésből – ahogyan azt a későbbiekben ábrázolom is (lásd: 2. ábra) – teszi ezt a fogalmi megközelítést a tanulmányban nem túl jól alkalmazhatóvá. További problémaként merül fel a fogalommal kapcsolatban, hogy

² Orbán Viktor Tusnádfürdői beszéde 2014-ben, lásd bővebben:

https://index.hu/belfold/2014/07/29/ez_orban_uj_allamidealja/

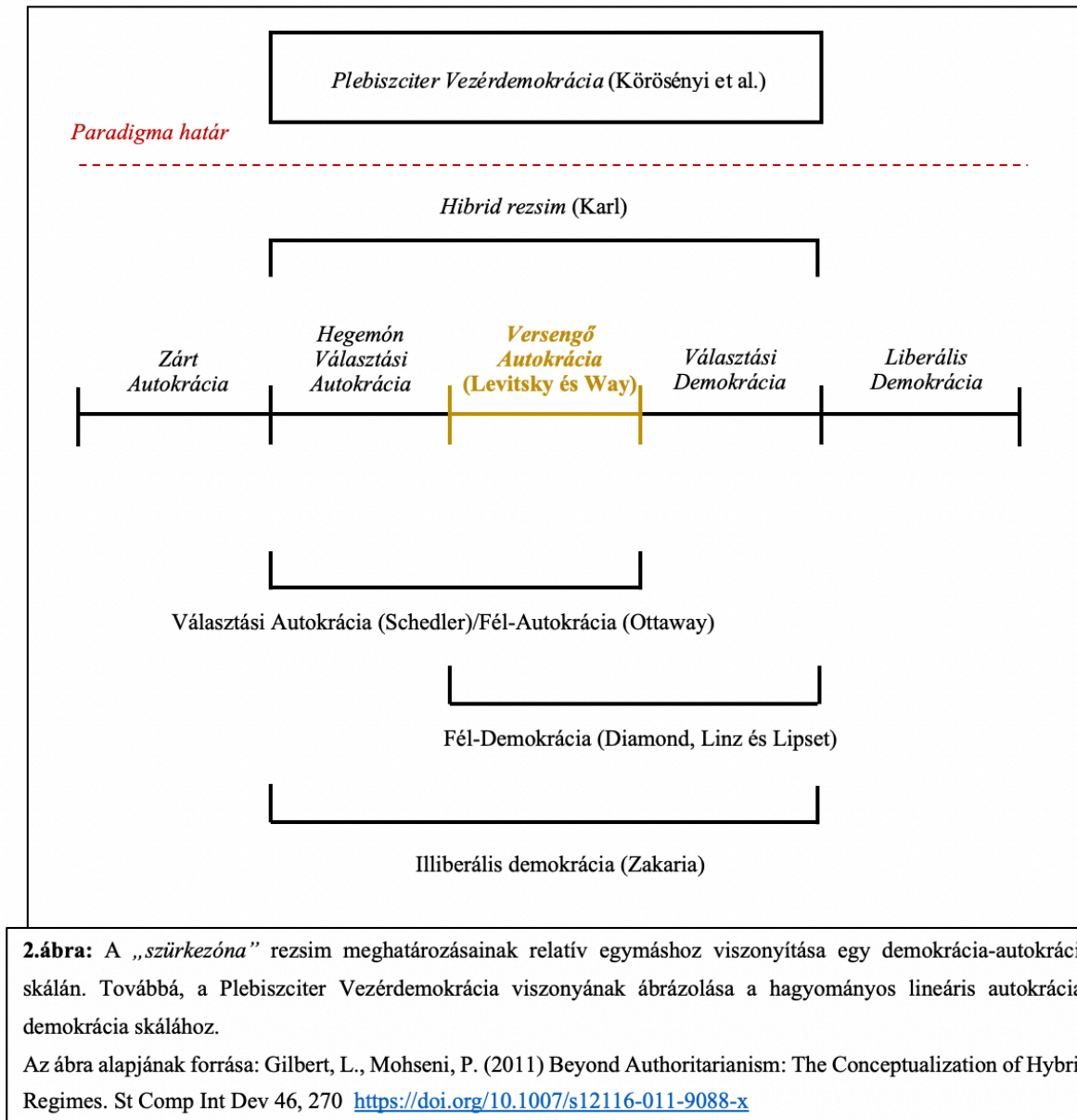
a szerzők által felhasznált weberiánus elméletikeret több mint százéves. Annak alkalmazhatósága a jelenkor sokkal szofisztikáltabb rezsimeire bár lehetséges, mégis olyan érzést kelt, mint ami figyelmen kívül hagyja a politikatudomány rezsime-irodalmában végigment fejlődést mind nemzetközi, mind hazai szinten. Bár a szerzők paradigmaváltási kísérlete figyelemre méltó és mindenképpen tisztelendő, személyes véleményem az, hogy néha egy-egy múltbéli fogalom nem véletlenül lesz paradigmaváltások vagy a fejlődés áldozata. Annak visszaépítése a tudományos diskurzusba ugyan annyira nyithat új távlatokat, mint vezethet zsákutcákba. Jelen fogalomnál pedig még egyszerűen nem telt el annyi idő és nem született meg róla egy olyan széleskörű nemzetközi diskurzus, amitől a paradigmaváltást megtörténtnek tekinthetnénk. Bár az ezirányú törekvések már látszanak és öröndetes, hogy a tárgyalt szerzők legfrissebb általuk szerkesztett tanulmánykötetében (Körösenyi et al., 2022) a plebisziter vezérdemokrácia fogalmi keretrendszerét kiterjesztik Magyarországon túlra is. Csakhogy annak nemzetközi politológusok által való alkalmazása még mindig várat magára, ami – ahogy már feljebb utaltam rá – véleményem szerint elengedhetetlen egy jelentősen más paradigmában működő elméletikeretnek.

A fentebb már részlegesen felvázolt kritériumok mentén elindulva végül úgy határoztam, hogy a tanulmány céljaihoz legjobban illő szürke zónás rezsimeket meghatározó definíció a „*versengő autokrácia*” (Levitsky & Way, 2002, 2010). Egyrészt fogalmi keretrendszere meglehetősen alaposan és részletesen került kidolgozásra egy könyv keretében, amelyet a nemzetközi politikatudomány szélesköre elfogadottnak és hitelesnek talál. Továbbá, jól illeszkedik abba a tudományos paradigmába, amelyet e tanulmány maga is bővíteni kíván. Ezen megközelítés szerint a rezsimek tipizálása skálázható és lineáris (Gilbert & Mohseni, 2011). Ennek következtében pedig maga a paradigma adottnak veszi, hogy létezik zárt autokrácia és liberális demokrácia, valamint kettő közötti tér is amelyet fentebb már „*szürke zóna*” néven mutattam be. Másfelől a versengő autokrácia rezsimekategóriába illő országok köre igen diverz, de mégis jól lehatárolható a pontos fogalmi keretrendszer alapos kidolgozottsága miatt. Több egymástól elhatárolható esettanulmány is foglalkozott a terminológia alkalmazásával különböző országokban, összehasonlító politológiai eszközökkel (lásd bővebben.: Levitsky & Way, 2020).

Mivel jelen tanulmány célja, hogy minél szélesebb körű és pontosabb képet adjon a versengő autokráciák legitimációs mechanizmusairól. Így fontos, hogy maga a fogalmi keretrendszer amivel megtudjuk állapítani egy-egy rezsime-ről, hogy besorolható-e ebbe a rezsimekategóriába; legyen kidolgozott, a lehető legpontosabb és a nemzetközi politikatudományi irodalom által is hitelesített. Ezen tulajdonság kritériumok pedig mind vonatkoztathatók a versengő autokráciák definíciójára.

Csakhogya az imént felvázolt kritériumok többsége összekapcsolható Andreas Schedler (2006) *választási autokrácia* fogalmi keretrendszerével is. Emiatt pedig fontosnak tartom ezt a definíciót legalább említés szintjén bemutatni. Tehát a *választási autokrácia* fogalmi keretrendszere nagyon közel áll tartalmilag a *versengő autokrácia* fogalmához. Schedler könyvében (Schedler, 2006) úttörő módon rakta le az elméleti alapjait annak a komplex intézményalapú megközelítésnek amelyet Levitsky és Way (2010) szintén kiindulópontként használt fel a későbbiek folyamán, saját definíciójuk megalkotásakor. Megjegyzem, Schedler intézményközpontú megközelítését még a későbbiekben jelen tanulmány is fogja érinteni, amikor a versengő autokráciák legitimációs mechanizmusait bontja ki részletesebben. Mindazonáltal, személyes meggyőződésemm, hogy a versengő autokrácia fogalmi keretrendszere jelen kutatás kereteihez jobban illeszkedik, annak koncepcióját átláthatóbbnak és letisztultabbnak tartom, legvégül pedig empirikusan szűkebben van körül határolva (lásd pl.: Levitsky & Way, 2002, 2010, 2020).

A továbbiakban, az egyszerűbb átláthatóság érdekében, a *szürkezónán* belüli rezsimmeghatározások valamint a *plebiszciter vezérdemokrácia* paradigmájának egymásközi viszonyrendszerét, egy *zárt autokrácia - liberális demokrácia* „skálán” ábrázoltam (2.ábra), amelynek alapját Gilbert & Mohseni 2011-es tanulmányából vettem át (p. 275) majd pedig saját kiegészítésekkel láttam el.

A 2.ábra alapján jól látható, hogy a versengő autokrácia definíciója a szürke zónás meghatározások között is középen helyezkedik el. Így megfelelően kiegyensúlyozott és lehatárolható a tanulmányban való használathoz. Továbbá, az is jól érzékelhető, hogy a többi meghatározás sokkal tágabb fogalmi keretrendszert dolgozott ki, amely így nehezebbé teszi a rezsimek kategorizálását, ezáltal pedig a fogalmi keretrendszerek precíz alkalmazását. Ez elmondható Schedler (2006) választási autokráciájáról is ami Ottaway (2003) fél-autokráciájához hasonlóan a versengő autokráciánál tágabban a hegemon választási autokráciák koncepciójával kibővítvé alkotta meg a saját szürke zónás rezsimkategóriáját. Ez a tulajdonsága a választási autokráciának pedig szintén hozzájárult ahhoz, hogy jelen tanulmányban a versengő autokrácia definícióját tartottam a legmegfelelőbbnek.

Összegezve, röviden bemutattam, hogy miért a Levistky és Way által kidolgozott versengő autokrácia elméleti keretére esett a választásom a tanulmány elkészítésekor, és miért nem a hazai közbeszédben elterjedtebb *illiberális demokrácia* és *plebiszciter vezérdemokrácia* definícióira. Szintén érintőlegesen kitértem rá, hogy a nemzetközi tudományos diskurzusban erőteljesen használt *hibrid rezsim* és *választási autokrácia* miért nem megfelelő fogalmi keretrendszer jelen kutatáshoz.

A következőkben visszatérek a legitimitáció vizsgálatára. Először bemutatom, hogy milyen logika mentén érthetjük meg és miképpen konceptualizálhatjuk a legitimitást a versengő autokráciákban. Utána pedig – kisebb egységek felől haladva a nagy egész felé –, a tanulmány korábbi részében felmerült nem demokratikus rezsim stabilitásnak a kérdéskörén keresztül fogom bemutatni, hogy milyen intézményi mechanizmusok segítségével biztosítják ezek a rezsimek stabilitásukat és legitimitásukat.

A legitimitáció történeti konceptualizálása a versengő autokráciákban

Tehát mielőtt bemutatnám a már említett nagyobb absztrakciós szinten lévő rezsim stabilitásnak a kérdéskörét, először rátérek a legitimitás tartalmi vizsgálatához kifejezetten a versengő autokráciáknál. A kisebb részegységek irányából való megközelítés azért tartom megfelelő módszertannak, mivel jobban segít megérteni számunkra, hogy miképpen épül fel az alacsonyabb rendű absztrakciós szint felől a legitimitáció és ezáltal a későbbiekben majd a rezsim stabilitás.

Első lépésként szükségesnek tartom, hogy visszanyúljak a legitimitációról szóló politikatudományi irodalom egyik legtöbbet hivatkozott szerzőjéhez David Beethamhez. Könyvében Beetham (1991) szintén a Levi és szerzőtársai (2009) tanulmányából átvett az *1. ábrához* hasonlóan multidimenziós módon határozta meg a legitimitációt. Ezen normativitásból kiindulva Beetham (1991) tovább osztotta háromfelé a legitim uralmon keresztül elérhető pozitív hatásokat. Ezek Beetham szerint a következők: *rend, stabilitás és a hatékonyság fokozása* (Beetham, 1991, pp. 25-37.). A többi – már az *1. ábra* keretében is bemutatott – normatív értékekhez hasonlóan ezek olyan, a kormányzás minőségét jelentősen javító tulajdonságok amelyek elérésére való törekvés Dukalskis és Gerschewski (2017) szerint minden rezsimtípusra vonatkoztathatóak.

Vagyis legyen szó demokráciáról, autokráciáról vagy versengő autokráciáról azok mind törekednek a Beetham által felvázolt pozitív hatásokra. Miközben – az autokráciák és a versengő autokráciák esetében – az azokhoz vezető demokratikus intézményrendszert tartalmilag nem a demokráciákban fellelhető normatív módon – ha egyáltalán – működtetik. Ebből adódóan pedig azt a logikus következtetést tehetjük, hogy a demokratikus rendszerek könnyebben igazolhatják uralmukat a procedurális keretekkel rendelkező intézményrendszerükön keresztül, ahogy azt Bayer József (1997, pp. 107-115.) is kifejtette könyvében. Mindezt a következtetést abból is megtehetjük, hogy a Levi és szerzőtársainál (2009) valamint Beethamnél (1991) kidolgozott és ábrázolt (1.ábra) értékek és dimenziók jobban tudnak érvényesülni azokban a politikai rendszerekben, amelyek tartalmilag is törekednek a demokratikus intézményrendszerek működtetésére.

Ennek következtében, azok a rezsimtípusok amelyek nem rendelkeznek a legitimitás egyensúlyi fenntartásához kívánatosnak mondható demokratikus intézményrendszerrel, kénytelen-kelletlen elkezdenek kompenzálni legitimitási szempontból, hogy képesek legyenek fenntartani uralmi ökoszisztémájukat. Ezen logika mentén azt a következtetést tehetjük, hogy a zárt autokráciák felismerve ezt az imént körülírt hiányosságukat, innovatív módon elkezdtek a legitimációjuk előteremtését a Beetham valamint Levi és szerzőtársai által is felvázolt többdimenziós külsőleg kontrollált „játéktér” létrehozásával.

Az imént leírtakból úgy gondolom, hogy a versengő autokráciák nem csupán a demokratizálódási hullámoknak köszönhetik létüket (Huntington, 1991). Hanem annak következtében is, hogy a zárt autokráciák egy tudatos – vagy tudattalan? – a fejlődési ívet írtak le. Feltételezésem szerint mindezt azért, hogy a modern legitimációs értékeknek megfeleljenek, ahogyan arra Sartori (1999) is tett utalás a *demokrácia mint legitimációs érték* leírásával monográfiájában (p.28-30.). Ennek részletes megértéséhez –, hogy a versengő autokráciák miképpen legitimálják uralmukat –, és feltételezésem bizonyításához tennünk kell egy rövid történeti áttekintést. Ez segíti számunkra megérteni, hogy a nem demokratikusan működő rezsimek miképpen innoválták történelmük során a legitimációjukat.

Először is ezen a területen kiemelten fontosnak tartom Köllner és Kailitz (2013) tanulmányát, amely jól összefoglalja, hogy a legitimitásuk szerint milyen rezsimtípusokat lehet megkülönböztetni. Ezek a szerzőpáros szerint a következők: *liberális demokráciák, választási autokráciák* (versengő autokráciák jelen tanulmány keretei között – a szerző), *kommunista ideokráciák, egypárti autokráciák, katonai junták, monarchiák és az egy személy körüli autokráciák*. (Köllner & Kailitz, 2013, p. 5). Tehát ezeknél a rezsimtípusoknál a szerzők mind-mind más legitimációs stratégiákat emeltek ki, mint azok fő jellemzőjük. A Köllner és Kailitz által felvázolt kategóriarendszert azonban fontos fókuszáltan vizsgálnunk és kiegészíteni

Dukalskis és Gerschewski (2017) meglátásaival. A szerzőpáros négy különböző legitimációs mechanizmust állapított meg a nem demokratikusan működő rezsimekben – elsősorban az autokráciákban – annak típusától függően. Ezen mechanizmusokat Dukalskis és Gerschewski (2017) történeti aspektusból vizsgálta, amely így jól prezentálja számunkra azt a fejlődési ívet amely véleményem szerint jelentősen hozzájárult a klasszikus zárt autokráciák átalakulásához vagy ha úgy tetszik fejlődéséhez. Tehát szerzőpáros által elkülönített négy fő mechanizmus a következő: *indoktrinációs³ mechanizmus, teljesítményalapú mechanizmus, passzivitás alapú mechanizmus* és a *procedurális-legális mechanizmus* (Dukalskis & Gerschewski, 2017, p. 3). A négy fő mechanizmus kialakulását történeti értelemben lineárisan tudjuk lehatárolni. Emiatt pedig a szerzők is egyfajta fejlődési útként tekintenek a legitimációs mechanizmusok alakulására, amelyek mindig alkalmazkodtak az adott korszak történeti kontextusához és elvárásaihoz.

A könnyebb átláthatóság érdekében a Dukalskis és Gerschewski (2017) által felvázolt mechanizmusokat a következő oldalon egy táblázatban (*1.táblázat*) ábrázoltam. Mindezt továbbá kiegészíttem a rájuk legjobban jellemző Köllner és Kailitz (2013) féle, „*a legitimitásuk alapján lehatárolt rezsimtípusokkal.*” Valamint, a megértés könnyítése végett még gyakorlati példákat fűztem hozzá.

A táblázatból jól látszik, hogy az alapvetően totalitárius rendszereknek titulált rezsimek alkalmazták az *indoktrináció* mechanizmusát (Dukalskis & Gerschewski, 2017, pp. 3-5.), amely ezen rezsimtípusok meggyengülésével és fokozatos konszolidálódásával az 1970-es évekre elveszítette meghatározó jellegét. Innentől kezdve az autoriter berendezkedésű politikarendszerek nem csak fogalmilag különültek el (lásd.: Linz, 1975) totalitárius társaiktól, hanem legitimitási mechanizmusuk is megváltozott, áttérve a hangsúly a *teljesítményre* és a *passzivitásra* (Dukalskis & Gerschewski, 2017, pp. 5-6.). Ennek köszönhetően a két fogalom között erős kapcsolatot fedezhetünk fel.

³ Az indoktrináció gyakorlatilag azt jelenti, hogy a társadalmat politikai célnak vagy ideológiának alárendelt céltudatos nevelésben részesítik a hatalmon lévők.

összefügg

	<i>indoktrinációs mechanizmus</i>	<i>teljesítmény alapú mechanizmus</i>	<i>passzivitáson alapuló mechanizmus</i>	<i>procedurális- legális mechanizmus</i>
<i>Legitimitás szerinti rezsimtípus Köllner és Kailitz (2013) kategóriái alapján:</i>	kommunista ideokráciák; egy személy körüli autokráciák;	katonai junták; egypárti autokráciák; egy személy körüli autokráciák; versengő autokráciák	katonai junták; egypárti autokráciák; egy személy körüli autokráciák; versengő autokráciák	versengő autokráciák
<i>Jellemző korszak:</i>	1920-as évektől 1960-70 évekig	1970-es évektől napjainkig	1970-es évektől napjainkig	1990-es évektől napjainkig
<i>Röviden a jellemzők:</i>	Kizárólagos és mindenre kiterjedő politikai ideológiával rendelkezik, ezzel győzi meg az állam- polgárokat és bizonyítja saját legitimációját.	Amíg a rendszer képes teljesíteni, addig a kevesebb politikai jogot az állam- polgárok „szívesen” felcserélik a növekedésre és a stabilitásra.	Összefügg a teljesítménnyel. Az inkumbens nem érdekelt az állampolgárok mozgósításában, de annál jobban érdekelt a potenciális kihívók demotiválásában.	Formailag demokratikus intézményi jegyek fellelhetősége, de tartalmilag ezek nem érvényesülnek.
<i>Példa országok:</i>	Észak-Korea; Szovjetunió (1922-1953 között)	Líbia (1969- 1990-ig); Kína (1979-től); Szingapúr; Venezuela;	Türkmenisztán; Irán; Chile (1973- 1990-ig)	Oroszország (1993-2011 között)

1.táblázat: Dukalskis és Gerschewski (2017) által a nem demokratikusan működő rezsimekben felállított négy legitimációs mechanizmus elméleti keretének ábrázolása. Mindez kiegészítve gyakorlati példákkal és a Köllner és Kailitz (2013) tanulmányában legitimitásuk szerint megkülönböztetett rezsim-típusokkal.

A passzivitás nehezen mérhető, de mégis jól megfogható azzal, hogy az erre épülő autoriter rezsimekben a hatalom elsődleges célja elhitetni az emberekkel, hogy nincs más

kormányzóképes alternatíva az inkumbens szereplőn kívül. Ez az érvrendszer pedig könnyen megtámogatható a teljesítménnyel, amely elsősorban a gazdasági és a közpolitikai teljesítményt takarja. Vagyis, ez azt a jelentést hordozza magában, hogy az ilyen legitimációs mechanizmusokkal bíró rezsimek társadalmi szférájában, nagyobb igény mutatkozik a szociális biztonságra és a gazdasági fejlődésre, mintsem a politikai jogok birtoklására (Gerschewski, 2013 p. 20.).

Áttérve a '90-es években kialakuló *procedurális-legális* legitimációs mechanizmusra, egyértelműen egy „legitimációs paradigmaváltásnak” lehetünk a szemtanúi (Dukalskis & Gerschewski, 2017, p. 6.). Egyrészt ezen mechanizmus alkalmazásának köszönhetően beszélhetünk „szürke zónás” rezsimekről – jelen tanulmány esetében versengő autokráciákról. Másrészt, tisztán láthatjuk azt az adaptációs és innovációs hajlamot az autokráciákban, amely képes őket tovább lendíteni az addig bevett uralom gyakorlási módszereiken. Mindezek mellett, bátran kijelenthetjük, hogy minden szempontból felértékelődik az intézményrendszerek szerepe ezen rezsimtípusokban. Egyrészt a látszat-demokratikus intézményi keretek kiemelt szerephez jutnak a '90-es évek utáni geopolitikai helyzetben, mivel a hidegháború végével a jó kormányzás és az emberi jogok védelme túl fontos lesz ahhoz, hogy egy ország a nemzetközi közösség szimpátiáját kivívja (Köllner & Kailitz, 2013, p. 6.). Másrészt a létrejövő versengő autoriter rendszerek ezen komplex formálisan demokratikus intézményi keretrendszerrel diverzifikálják legitimációjukat és erősítik meg stabilitásukat.

Azonban mielőtt áttérnék arra, hogy az intézményrendszer miképpen befolyásolja a legitimitást és ezen keresztül a stabilitást a versengő autokráciákban, még fontosnak tartom, hogy kitérjek arra az *1.táblázatban* jól megfigyelhető tulajdonságára a versengő autokráciáknak, hogy a négyből három legitimációs mechanizmus felfedezhető náluk (*teljesítményalapú, passzivitás alapú és procedurális-legális*). Ez pedig arra vezethető vissza, hogy ezen rezsimtípusok igen szofisztikáltan működnek legitimációs szempontból, hiszen ahogy bemutattam innovatívan adaptálódtak a megváltozott történelmi környezethez és állampolgári elvárásokhoz. Ez pedig azt a következtetést vonja maga után, hogy a legitimációs mechanizmusok közül ugyan annyira fontos a *teljesítmény* vagy az állampolgári *passzivitás*, mint a formailag demokratikus *procedurális-legális* intézményrendszerük.

Összegezve, jelen fejezetben bemutattam, hogy a legitimitás miképpen konceptualizálható releváns szakirodalmakon keresztül a versengő autokráciákban. Továbbá, arra is kitértem, hogy a Beetham (1991) valamint Levi és szerzőtársai. (2009) által bemutatott normatív legitimációs tér, hogyan állítja kihívások elé az autokráciákat. Majd pedig Dukalskis és Gerschewski (2017) legitimációs mechanizmus elmélete segítségével összegeztem, hogy történetileg hogyan innoválták az autokratikus rezsimek legitimitási mechanizmusait. A

következőkben az intézményrendszerek fontosságán túl, bemutatom a legitimáció fontosságát az egy absztrakciós szinttel feljebb lévő, rezsimszabotabilitás megteremtésénél.

Az intézményrendszer kiemelt szerepe a versengő autokráciák legitimálásában és stabilitásában

Ahogy az 1.táblázat összegezte számunkra, az 1990-es évektől fokozatosan, felértékelődtek a különböző formális demokratikusságot magukban hordozó intézményrendszerek az autoriter rezsimek számára. A versengő autokráciák által innovatív módon kialakított intézményrendszerek gyökerei azonban már a '70-es évek *teljesítmény* és *passzivitás* alapú legitimációs mechanizmusainál megfigyelhetők. Hiszen mind a megfelelő közpolitikai és gazdasági teljesítmény elérése vagy az állampolgári passzivitás hatékony kivitelezése indukálja egyféle működőképes intézményi keret meglétét.

Az intézményrendszer oldaláról érkező innováció fontosságára David Easton mutatott rá, aki saját maga a legitimációt a következőképpen definiálta: „*a legitimációt legtöbbször a rezsimszabotelési képességével azonosítanak, hiszen a legitimáció, a támogatottság alternatív forrásként szolgálhat krízissel teli időkben*” (Easton, 1975, p. 447; idézve Mazepus et al. 2016 p. 4.). Ez a kiemelt idézet megmagyarázza számunkra, az autokrata rendszerek saját legitimitásuk fenntartásával kapcsolatos, innovatív hozzáállásuk mögötti motivációt. Mindezek ellenére Easton – az intézmények mellett – kiemelte a *bizalom* és az *állampolgári magatartás* fontosságát is mint legitimációt támogató erőt (Easton, 1965). Easton a bizalmat és az állampolgári magatartást is szorosan összekötötte azokkal a tanulmány korábbi részében tárgyalt normatív értékekkel, amelyek Beetham-nél (1991) valamint Lev és szerzőtársainál (2009) is megjelentek. Azonban Easton egyik komoly újítása volt, hogy az intézményrendszer különböző területein végbemenő és ezáltal más irányú legitimációs mechanizmusokat különített el, amihez bevezette a „*kimeneti*” (output) és a „*bemeneti*” (input) legitimációt (Easton, 1965, p. 96.; továbbá lásd bővebben: 3.ábra).

A *kimeneti legitimáció* Easton-nél a politikai rezsimből, vagyis a kormányzatból kiáramló döntések legitimációjára utal. Ilyennek tekinthetjük például a különböző közpolitikákat vagy a gazdasági és jóléti teljesítményt. A *bemeneti legitimáció* a társadalom különböző csoportjainak döntéshozatalban való minél jobb integrációjára utalnak. Tehát például a népszavazásokra vagy a választásokra (Easton, 1965). Az Easton-i *bemeneti* és *kimeneti* legitimációnál tehát kulcsszerep jut az intézményrendszereknek. Azonban ezen intézményközpontú

mechanizmusok felértékelődését nem csak a demokráciákban figyelhetjük meg. Hanem az autokráciákkal foglalkozó szakirodalom széles köre (lásd pl.: Burnell, 2006; Gandhi & Przeworski, 2007; Magaloni, 2008) is ezen rezsímtípusok intézményrendszereinek legitimitásban betöltött kulcsszerepét hangsúlyozza ki.

Ezáltal pedig elmondható, hogy az autoriter hatalomgyakorlás egyik legfőbb legitimitációs transzmissziós szíja lesz, az ezen rezsímek által üzemeltetett intézményi keretrendszer. Amely így megteremti számukra azt a lehetőséget, hogy a Beetham (1991) valamint Levi és szerzőtársai (2009) által felvázolt, többdimenziós legitimitációra törekedjenek látszat-intézményeken keresztül. Ebből továbbá még az is következik, hogy mivel a bemeneti legitimitációjuk nem üzemeltetik tartalmilag a demokratikus alapelvek szerint, ezért felértékelődik ezen rezsímek számára a *kimeneti legitimitáció* amire Bartha Attila és Kopasz Marianna (2019) is rámutatott tanulmányukban. Mindez értelemszerűen azért lehetséges mivel ezen rezsímek sajátosságából adódóan nem teremtik meg a demokráciákhoz hasonló környezetet a *bemeneti legitimitáció* maximális érvényesülésének érdekében.

Fentebbi gondolatmenetet támasztja alá Huntington (1991) is. Aki szintén kiemelte, hogy nem csak az általunk vizsgált intézményi keretrendszernek, de az azzal szervesen kapcsolatban álló közpolitikai eredményességnek is kiemelkedő szerepe van a már hibridizálódni⁴ kezdő autokratikus rezsímek legitimitációjában. Ez azt jelenti, hogy nagyobb mértékben kell ezen rezsímtípusoknak támaszkodniuk az *kimeneti legitimitáció*ra. Ez jelen tanulmány esetében Dukalskis és Gerschewski, (2017) által meghatározott mechanizmusok közül a *teljesítmény alapú* legitimitációs mechanizmust takarja (Bartha & Kopasz, 2019 p. 2). Mindeközben, ha párhuzamot vonnánk a demokráciák legitimitációjával akkor azt láthatjuk, hogy az sokkal inkább a *bemeneti* hatásokon múlik. Ami az állampolgárok érdekeinek becsatornázását jelenti az éltek versengésébe, a választási rendszeren és egyéb intézményi kereteken keresztül (Huntington, 1991 p. 46-58).

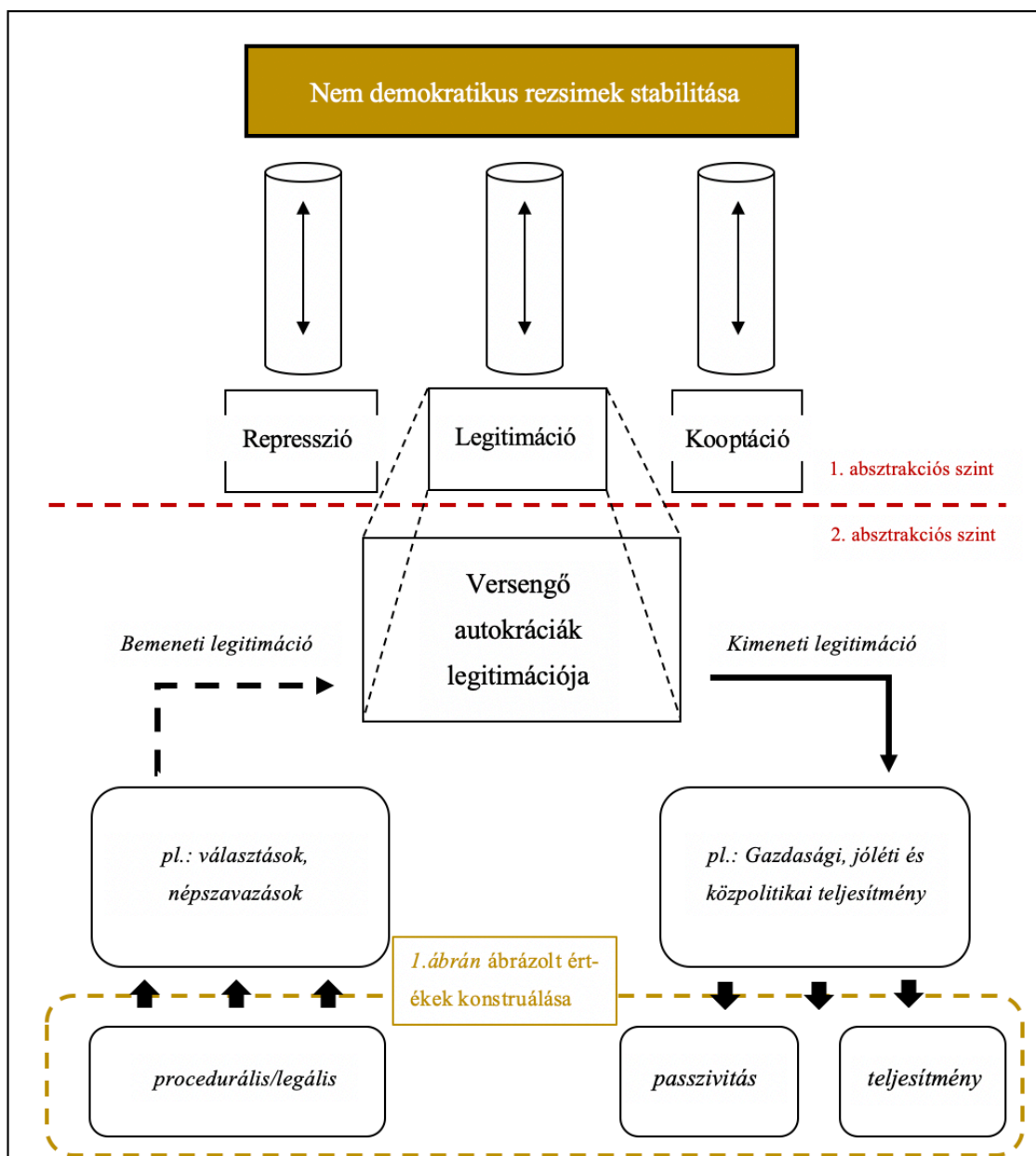
Azonban továbbhaladva az intézményrendszerek elemzésén a versengő autokráciákban, Gerschewski (2013) szintén kiemelte egy absztrakciós szinttel feljebb az intézményi szereplők kulcsfontosságát a rezsímek stabilitásának vizsgálatakor. Ahhoz pedig, hogy teljes mértékben meg tudjuk érteni a rezsímek életciklusát, tisztában kell lennünk a stabilitásukat meghatározó tényezőkkel. Emiatt pedig fontosnak tartom röviden bemutatni a Gerschewski (2013) által leírtakat.

Gerschewski (2013) a stabilitásnak egy hármas lábazatot határozott meg: *legitimitáció, elnyomás/represszió és kooptáció* (Gerschewski, 2013, p. 18). Jelen tanulmányban még nem

⁴ Itt értsd alatta, hogy versengő autokráciába áthajolni készülő. – a szerző.

eset szó az *elnyomás* és a *kooptáció* intézményéről. Tömören, ezek fenntartásához is elengedhetetlen különböző intézményrendszerek megléte, amelyek így a rezsím legitimációs alapjait is képesek megtámogatni. Azonban ahogy Gerschewski is rámutat egyetlen politikai rendszer sem képes hosszútávon csak az elnyomáson és a kooptáción keresztül fennmaradni. Emiatt pedig fontos mindenképpen egy legitimációs lábat is megteremteni és fenntartani (Gerschewski, 2013, p. 25.).

Ennek okán, ha az elméleti absztrakciós szinten ketté szedjük a *rezsimek stabilitását* és *legitimitását*, akkor azt figyelhetjük meg, hogy a legitimitás elengedhetetlen minden rezsímtípus számára. Azonban a nem demokratikusan működő rezsimek a *kooptáció* és az *elnyomás* intézményével is „megtámogatják” a legitimáció intézményét, hogy képesek legyenek fenntartani az uralmukat (Gerschewski, 2013), ennek eredménye képpen pedig a rezsím stabilitást. A második – lejjebb elhelyezkedő – absztrakciós szintre érve, ahol kibontjuk a legitimitás magját és felépítését, azt figyelhetjük meg, hogy a szürke zónás rezsimeknél a *bemeneti* és a *kimeneti* legitimáció esetében eltolódik a hangsúly a *kimeneti legitimáció* irányába. Mindez azért történik, mert hiába tartanak fenn a versengő autokráciák formailag demokratikus intézményrendszereket, azok nem tudják a demokráciákra jellemző tartalmi követelményeket garantálni, (Schedler, 2015). Mindezen állítások megértésének könnyítése érdekében egy ábrán (3.ábra) vizualizáltam a két absztrakciós szinten végbemenő folyamatokat és jellemzőket.

3. ábra: Az első absztrakciós szinten, a nem demokratikus rezsimek stabilitásának ábrázolása látható, Gerschewski 2013-as tanulmányában fellelhető ábra alapján (p. 23). Majd a második absztrakciós szinten a versengő autokráciák legitimitásának *kimeneti* és *bemeneti* ábrázolása, a Dukalskis és Gerschewski (2017) által megalkotott legitimációs mechanizmusokkal párosítva. Továbbá, mindez kiegészítve az 1. ábrán bemutatott Levi és szerzőtársai (2009, p. 357) által kidolgozott, a legitimitást normatív állapotában ábrázoló konceptuális modellel.

Az ábra alapján is jól látható, hogy az intézményrendszeren keresztül végig futó legitimációs mechanizmusok miképpen járulnak hozzá a legitimációs pillér fenntartásához és így az egész rezsim stabilitásához. Mindezt feltételezésem szerint úgy teszik, hogy az 1. ábrán bemutatott Beetham (1991) valamint Levi és szerzőtársai (2009) által kidolgozott értékeket megteremtésére törekednek. Amihez a Dukalskis és Gerschewski (2017) által kidolgozott és az

1.táblázatban részletesen bemutatott különböző legitimációs mechanizmusok vannak a segítségükre. A komplex folyamatot, ami végbemegy a legitimáció előteremtése közben több országspecifikus esettanulmányban is vizsgálták (lásd pl.: Morgenbesser, 2017 vagy Bartha & Kopasz, 2019). Ezek eredménye pedig kimutatta, hogy az intézményi innováció, amely megteremtette a *procedurális-legális* legitimációs mechanizmust, kiegészülve a *teljesítmény* és *passzivitás* alapú legitimációs mechanizmusokkal komplexebben és hatékonyabban tartja fent az immár versengő autoriter rezsimeknek klasszifikálható rendszereket. Ellentétben, fejlődésük egy korábbi szakaszában, amikor a legitimációs csatornájuk és mechanizmusaik sokkal jobban egycsatornásak voltak.

Tehát összefoglalva, a legitimáció megteremtéséhez a versengő autokráciává fejlődő autokráciák, komplexebb és szofisztikáltabb legitimációs mechanizmusokat hoztak létre, rezszimstabilitásuk maximalizálása érdekében. Mindemellett még rávilágítottam, hogy a látszat-demokratikus intézményrendszereknek mennyire fontos szerepe van a versengő autokráciák fenntartásában. Valamint azt is bemutattam, hogy a jóval régebbinek mondható *teljesítmény* és a *passzivitás* mechanizmusa miért elengedhetetlen még mindig ezen rezsimek legitimációjának megkonstruálásakor.

Konklúziók, kitekintés:

Tanulmányomban a legitimáció általános definiálásán túl arra törekedtem, hogy a nemzetközi és a hazai szakirodalom segítségével tisztább képet adjak a versengő autokráciák legitimációs mechanizmusairól. Összefoglaló jelleggel bemutatam és térben is elhelyeztem egymáshoz képest az egyes szürke zónás rezsím meghatározásokat. Külön kiemeltam a látszat-demokratikus intézményrendszer szerepét, amely fontos mérföldköve volt történeti szempontból az autokráciák legitimációs fejlődésében. Létrejöttével gyakorlatilag megalapozta a versengő autokráciák fogalmi rendszeréhez hasonló definíciók elterjedését. Kutatásomban továbbá rámutattam, hogy a legitimáció többdimenziós mivolta és normatív meghatározása magában hordozza a fogalom változását a környezetének kontextusához mérten. Ezzel megteremtve azt az igényt is, hogy a hatalmon lévők időről-időre felülvizsgálják a legitimitás eléréséhez használt mechanizmusaikat. Mindez hatványozottan igaz azokra a rezsimekre, amelyek nem tartanak fenn tartalmilag is demokratikusnak mondható intézményeket, ezáltal pedig nem képesek ezeken keresztül organikus módon legitimálni saját uralmukat.

A nagyívű áttekintés, jelen tanulmányt kifejezetten alkalmassá teszi a legitimitás elméleti és gyakorlati bemutatására a versengő autoriter rendszerekben. Azonban mégis a kutatás

gyengeségeként jelölhetem meg, az empirikus adatok és eredmények hiányát, amely elősegítené a tanulmányban ismertetett legitimitási mechanizmusok alátámasztását. Ez a hiányosság elsődlegesen annak tudható be, hogy kifejezetten versengő autokráciákra vonatkozó empirikus kutatásokból nagyon minimális mennyiségű publikáció látott napvilágot. A módszertani kidolgozottság pedig ebből adódóan még gyerekcipőben jár. Mindezen tulajdonságok pedig hatványozottan igazak a legitimitáció és a versengő autokráciák kérdésével kapcsolatban.

Mindezek ellenére, a tanulmányban kifejtett elméleti háttér úgy gondolom, hogy erős alapot képezhetnek jövőbeni kutatásokhoz. Egyrészt, a kimeneti legitimitáción keresztül megjelenő *teljesítmény* és *passzivitás* hatásait érdemes lenne megvizsgálni a bemeneti legitimitáció *procedurális-legális* ágára. Ez alatt azt értve, hogy a kimeneti legitimitáció gyengülésével (például csökkenő gazdasági teljesítmény) hogyan befolyásolja a látszat-demokratikus intézmények elfogadottságát és működését (például a választási részvételt). Fontos aspektus lehetne még, hogy az egyes legitimitációs mechanizmusok válsága (például egy kompetens ellenzéki mozgalom megjelenése), milyen hatást kelthet a többi legitimitációs mechanizmusban. Vajon azoknak szerepét felerősíti, az egyik „lábazat” kiesése vagy éppen ellenkezőleg leszűkíti azok mozgásterét is és emiatt a szofisztikált legitimitási rendszer egyszerűsödik és a versengő autokrácia „visszafejlődve” a zárt autokrácia útjára lép.

A fentebb felvázolt kérdések vizsgálata még mindenképpen szükséges lenne, egy teljesebb tudományos kép kialakításához a versengő autokráciák legitimitásával kapcsolatban. Mindezt pedig nem csak azért tartom fontosnak, mert ezen rezsimek léte és működése szervesen befolyásolja a világpolitika mindennapjait, de azért is mert mélyebb megértésük közelebb vihet minket azokhoz a módszerekhez, amikkel sikeresen lehet egy politikai rendszer legitimitását megteremteni és megérteni gyakorlati szinten.

Elismerés és köszönetnyilvánítás: Szeretnék köszönetet mondani, Dr. Navracsics Tibornak; Benedek Istvánnak; Oross Dánielnek; Dr. Szentgáli-Tóth Boldizsárnak és Sugár Kristófnak, hogy tanácsaikkal, meglátásaikkal és támogatásukkal hozzájárultak munkám elkészüléséhez.

Irodalomjegyzék:

- Arendt, H. (1973). *The origins of totalitarianism* (New ed). Harcourt Brace Jovanovich.
- Bartha, A., & Kopasz, M. (2019). *Legitimációs stratégiák hibrid rezsimekben. Szingapúr mint legitimációs puzzle*.
- Bayer, J. (1997). *A politikai legitimitás: Elméletek és viták a legitimációs válságról* (1. kiad). Napvilág : Scientia Humana.
- Beetham, D. (1991). *The Legitimation of Power*. Macmillan Education UK. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-21599-7>
- Bihari, M. (2013). *Politológia: A politika és a modern állam: Pártok és ideológiák*. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó.
- Boda, Zsolt (2013). *Legitimitás, bizalom, együttműködés: Kollektív cselekvés a politikában*. Argumentum : MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet.
- Boda Zsolt (2012): „Legitimációs problémák Magyarországon. A hiteles politika és a kormányzati teljesítmény összefüggéseiről”, in Boda Zsolt–Körösenyi András (szerk.): Van irány? Trendek a magyar politikában (Budapest, MTA PTI–Új Mandátum Kiadó, 2012), 263–283.
- Böcskei B., & Szabó A. (Szerk.). (2019). *Hibrid rezsimek: A politikatudomány X-aktái*. MTATKPTI : Napvilág Kiadó.
- Burnell, P. (2006). Autocratic Opening to Democracy: Why Legitimacy Matters. *Third World Quarterly*, 27(4), 545–562. JSTOR.
- Carl Joachim Friedrich & Zbigniew K. Brzezinski. (1965). *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*. Harvard University Press.
- Davenport, C. (2007). State Repression and Political Order. *Annual Review of Political Science*, 10(1), 1–23. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.10.101405.143216>
- David Easton. (1965). *A systems analysis of political life*. John Wiley & Sons.
- Diamond, L. J. (2002). Thinking About Hybrid Regimes. *Journal of Democracy*, 13(2), 21–35. <https://doi.org/10.1353/jod.2002.0025>
- Dukalskis, A., & Gerschewski, J. (2017). What autocracies say (and what citizens hear): Proposing four mechanisms of autocratic legitimation. *Contemporary Politics*, 23(3), 251–268. <https://doi.org/10.1080/13569775.2017.1304320>
- Filippov G. (2018, július 31). Filippov Gábor: A hibrid ellenforradalom kora. <https://24.hu/belfold/2018/07/31/filippov-gabor-a-hibrid-ellenforradalom-kora/>
- Gandhi, J., & Lust-Okar, E. (2009). Elections Under Authoritarianism. *Annual Review of Political Science*, 12(1), 403–422. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.060106.095434>
- Gandhi, J., & Przeworski, A. (2006). COOPERATION, COOPTATION, AND REBELLION UNDER DICTATORSHIPS. *Economics and Politics*, 18(1), 1–26. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0343.2006.00160.x>
- Gandhi, J., & Przeworski, A. (2007). Authoritarian Institutions and the Survival of Autocrats. *Comparative Political Studies*, 40(11), 1279–1301. <https://doi.org/10.1177/0010414007305817>
- Gerschewski, J. (2013). The three pillars of stability: Legitimation, repression, and co-optation in autocratic regimes. *Democratization*, 20(1), 13–38. <https://doi.org/10.1080/13510347.2013.738860>
- Gerschewski, J. (2018). Legitimacy in Autocracies: Oxymoron or Essential Feature? *Perspectives on Politics*, 16(3), 652–665. <https://doi.org/10.1017/S1537592717002183>

- Gilbert, L., & Mohseni, P. (2011). Beyond Authoritarianism: The Conceptualization of Hybrid Regimes. *Studies in Comparative International Development*, 46(3), 270–297. <https://doi.org/10.1007/s12116-011-9088-x>
- Gyulai, A., & Stein-Zalai, J. (2016). Hibrid rezsimek és a szürke zóna: Új válaszok a politikai rezsimek rendszertanának örök kérdéseire. *Metszetek*. <https://doi.org/10.18392/metsz/2016/2/9>
- Huntington, S. P. (1993). *The third wave: Democratization in the late twentieth century*. University of Oklahoma press.
- Index—Belföld—Ez Orbán új államideálja. (é. n.). Elérés 2023. május 6., forrás https://index.hu/belfold/2014/07/29/ez_orban_uj_allamidealja/
- Jürgen Habermas. (1994). *Válogatott tanulmányok* (Koltai Magdolna, Szerk.; Adamik Lajos, Bendl Júlia, & Felkai Gábor, Ford.). Atlantisz.
- Kailitz, S. (2013). Classifying political regimes revisited: Legitimation and durability. *Democratization*, 20(1), 39–60. <https://doi.org/10.1080/13510347.2013.738861>
- Kailitz, S., & Stockemer, D. (2017). Regime legitimation, elite cohesion and the durability of autocratic regime types. *International Political Science Review*, 38(3), 332–348. <https://doi.org/10.1177/0192512115616830>
- Karl, T. L. (1995). The Hybrid Regimes of Central America. *Journal of Democracy*, 6(3), 72–86. <https://doi.org/10.1353/jod.1995.0049>
- Köllner, P., & Kailitz, S. (2013). Comparing autocracies: Theoretical issues and empirical analyses. *Democratization*, 20(1), 1–12. <https://doi.org/10.1080/13510347.2013.738859>
- Körösényi, A., Illés, G., & Gyulai, A. (2020). *Az Orbán-rezsim: A plebiszciter vezérdemokrácia elmélete és gyakorlata*. Osiris Kiadó : TK PTI.
- Körösényi András Gyulai Attila, Illés Gábor (Szerk.) (2022). *Vezérdemokráciák a világban Macrontól Erdoganig és Trumpig*. Társadalomtudományi Kutatóintézet-Politikatudományi Int ézet-Ad Librum Kiadó.
- Levi, M., Sacks, A., & Tyler, T. (2009). Conceptualizing Legitimacy, Measuring Legitimizing Beliefs. *American Behavioral Scientist*, 53(3), 354–375. <https://doi.org/10.1177/0002764209338797>
- Levitsky, S., & Way, A. L. (2002). *The Rise of Competitive Authoritarianism*. 13(2), 51–65.
- Levitsky, S., & Way, L. (2010). *Competitive authoritarianism: Hybrid regimes after the Cold War*. Cambridge University Press.
- Levitsky, S., & Way, L. (2020). The New Competitive Authoritarianism. *Journal of Democracy*, 31(1), 51–65. <https://doi.org/10.1353/jod.2020.0004>
- Linz, J. J. (2000). *Totalitarian and authoritarian regimes*. Lynne Rienner Publishers.
- Magaloni, B. (2008). Credible Power-Sharing and the Longevity of Authoritarian Rule. *Comparative Political Studies*, 41(4–5), 715–741. <https://doi.org/10.1177/0010414007313124>
- Magyar, B. (Szerk.). (2013). *Magyar polip: A posztkommunista maffiaállam*. Noran Libro.
- Mazepus, H. (2017). What makes political authorities legitimate? Students' ideas about legitimacy in five European democracies and hybrid regimes. *Contemporary Politics*, 23(3), 306–327. <https://doi.org/10.1080/13569775.2017.1306762>
- Mazepus, H., Veenendaal, W., McCarthy-Jones, A., & Trak Vásquez, J. M. (2016). A comparative study of legitimation strategies in hybrid regimes. *Policy Studies*, 37(4), 350–369. <https://doi.org/10.1080/01442872.2016.1157855>
- Morgenbesser, L. (2017). The autocratic mandate: Elections, legitimacy and regime stability in Singapore. *The Pacific Review*, 30(2), 205–231. <https://doi.org/10.1080/09512748.2016.1201134>
- Morgenbesser, L. (2020). The menu of autocratic innovation. *Democratization*, 27(6), 1053–1072. <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1746275>
- Morlino, L. (2009). Are there hybrid regimes? Or are they just an optical illusion? *European Political Science Review*, 1(2), 273–296. <https://doi.org/10.1017/S1755773909000198>
- Mufti, M. (2018). What Do We Know about Hybrid Regimes after Two Decades of Scholarship? *Politics and Governance*, 6(2), 112–119. <https://doi.org/10.17645/pag.v6i2.1400>

- Przeworski, A. (1993). Political Regimes and Economic Growth. *Novos Estudos - Cebrap*. https://doi.org/10.1007/978-1-349-24076-0_1
- Sartori, G. (1999). *Demokrácia* (Soltész Erzsébet, Ford.). Osiris.
- Schedler, A. (2002). The Menu of Manipulation. *Journal of Democracy*, 13(2), 36–50. <https://doi.org/10.1353/jod.2002.0031>
- Schedler, A. (Szerk.). (2006). *Electoral authoritarianism: The dynamics of unfree competition*. L. Rienner Publishers, Inc.
- Schedler, A. (2015). Electoral Authoritarianism. In R. A. Scott & S. M. Kosslyn (Szerk.), *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences* (1. kiad., o. 1–16). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118900772.etrds0098>
- Unger Anna (2018). *A választás mint rendszerkarakterisztikus intézmény*. FUNDAMENTUM 2.-3. 5-14.
- Zakaria, F. (1997). The Rise of Illiberal Democracy. *Foreign Affairs*, 76(6), 22. <https://doi.org/10.2307/20048274>